

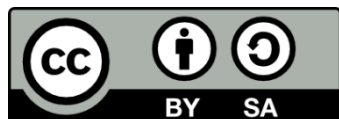

Συνταγματικό Δίκαιο

Ενότητα 2: Κράτος Δικαίου 2

Λίνα Παπαδοπούλου, Αν. Καθηγήτρια
Συνταγματικού Δικαίου

Τμήμα Νομικής Σχολής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

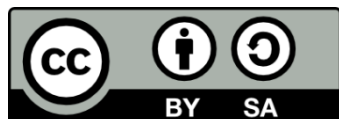
Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Κράτος Δικαίου 2

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Θεμελιώδη χαρακτηριστικά Κράτους Δικαίου.
2. Αρχή Νομιμότητας.
3. Αναδρομική ισχύς των νόμων.
4. Προστατευόμενη εμπιστοσύνη του διοικουμένου.
5. Αιτιολογία διοικητικών πράξεων.
6. Δικαιοσύνη.

Σκοποί ενότητας

- Παρουσίαση, ανάλυση και κατανόηση της έννοιας του κράτους δικαίου.
- Ανάπτυξη των θεμελιωδών χαρακτηριστικών του κράτους δικαίου.

Θεμελιώδη χαρακτηριστικά Κράτους Δικαίου Α'

1. Διάκριση λειτουργιών.
2. Αρχή της νομιμότητας.
3. Κατοχύρωση θεμελιωδών δικαιωμάτων (ιδίως των ατομικών / αμυντικών).
4. Σύστημα δικαιοσύνης.
 - Δικαστικός έλεγχος συνταγματικότητας των νόμων (ά 93 παρ. 4 και 100 Σ).
 - Δικαστικό έλεγχος νομιμότητας δ.π., ιδίως αίτηση ακύρωσης (ά. 93 και 94 Σ).

Κράτος Δικαίου

Θεμελιώδης αρχή του Συντάγματος & του Διοικητικού Δικαίου

- Η υπαγωγή της κρατικής δράσης σε κανόνες δικαίου και δικαστικός έλεγχος αυτής.
 - Σε όλες της τις εκφάνσεις (**ευρεία έννοια**)
 - και άρα και ως διοικητική δράση (κράτος δικαίου υπό **στενή έννοια**).
 - Αρχή της νομιμότητας.
 - Δικαστικός έλεγχος διοικητικής δράσης.

Αρχή νομιμότητας (γενικά)

- Η **υπαγωγή** των υποκειμένων του δικαίου στους κανόνες του δικαίου **και**
- δικαστικός **έλεγχος** συμμόρφωσης με αυτούς.

Σύγκριση

Κράτος Δικαίου

Η διοίκηση **δεν** επιτρέπεται να παρεμβαίνει στη σφαίρα ελευθερίας του ατόμου.

- Κατά παράβαση του νόμου (contra legem).
- Χωρίς η επέμβασή της να βρίσκει έρεισμα σε αυτόν (praeter legem / ultra legem).

Αστυνομικό κράτος

Αντίθετα καμία εγγυημένη ασφάλεια.

Αρχή Νομιμότητας

- **δημόσιο** δίκαιο = ό, τι επιτάσσει ή επιτρέπει ο νόμος.
- **Ιδιωτικό** δίκαιο = ό, τι δεν απαγορεύει ο κανόνας δικαίου ή δεν αντίκειται σ' αυτόν.
- **ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ**
 - Ό, τι επιτάσσει = δέσμια αρμοδιότητα (π.χ. άδεια πολεοδομίας για κεραίες).
 - Ό, τι επιτρέπει = διακριτική ευχέρεια (να μην αντίκεινται στον κανόνα δικαίου, π.χ. ορισμός 'παραγωγικής επένδυσης').

Κράτος Δικαίου (εκφάνσεις 1)

- Η αρχή της ασφάλειας και της βεβαιότητας του δικαίου,
- η αξίωση του γενικού, σαφούς και απρόσωπου χαρακτήρα των νομοθετικών και κανονιστικών επιταγών και
- η απαγόρευση της επιβολής ποινών με αναδρομική ισχύ.

Αναδρομική ισχύς των νόμων

Αναδρομική ισχύ των νόμων **μόνον εφ' όσον:**

- ✓ προβλέπεται τούτο ρητά και ειδικά και
- ✓ δεν ανατρέπονται, απρόβλεπτα και ξαφνικά, χωρίς αποχρώντα λόγο δημοσίου συμφέροντος
 - δικαιώματα τρίτων καλοπίστως κτηθέντα ή
 - έννομες καταστάσεις ή σχέσεις οι οποίες είχαν δημιουργήσει στους ενδιαφερόμενους τη δικαιολογημένη πεποίθηση της σταθερότητας και της διάρκειας.

Μη αναδρομική ισχύς των διοικητικών πράξεων

Οι δ.π. δεν έχουν αναδρομική ισχύ.

Εκτός εάν:

- ✓ Ρητά προβλέπεται από τις σχετικές διατάξεις του νόμου.
- ✓ Πρόκειται για πράξη που εκδίδεται προς συμμόρφωση σε ακυρωτική δικαστική απόφαση.
- ✓ Ακυρώνεται πράξη για λόγους τυπικούς (αναρμοδιότητα, κακή σύνθεση, μη τήρηση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας).
- ✓ Έχει ανακληθεί παράνομα ατομική διοικητική πράξη.

Κράτος Δικαίου (εκφάνσεις 2)

- Η Αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.
- Αιτιολογία διοικητικών πράξεων και δικαστικών αποφάσεων.

Προστατευόμενη εμπιστοσύνη του διοικούμενου

Η πεποίθησή του ότι μια πραγματική νομική κατάσταση που τον αφορά και έχει δημιουργηθεί από μια **σταθερή, ομοιόμορφη** και **σταθερή** κρατική συμπεριφορά θα συνεχιστεί και στο μέλλον με τον ίδιο τρόπο.

Αιτιολογία Διοικητικών Πράξεων

- Η αναφορά των **κρίσιμων** διατάξεων και των γενικότερων **σκέψεων** της διοίκησης, βάσει των οποίων εκδίδεται η διοικητική πράξη, η **διαπίστωση** των κρίσιμων πραγματικών και νομικών καταστάσεων που **δικαιολογούν** την έκδοσή της, καθώς και ο **νομικός χαρακτηρισμός** τους, δηλαδή η **υπαγωγή** τους στις κρίσιμες νομικές έννοιες της εφαρμοστέας διάταξης νόμου.
 - ❑ Αφορά στη νομιμότητα και στη σκοπιμότητα των δ.π.
 - ❑ Προβλέπεται από το νόμο ή
 - ❑ Προκύπτει από τη φύση των πράξεων, λόγω του επαχθούς χαρακτήρα τους.
 - ❑ Πρέπει να είναι ειδική και επαρκής.

Θεμελιώδη χαρακτηριστικά Κράτος Δικαίου Β'

1. Διάκριση λειτουργιών.
2. Αρχή της νομιμότητας.
3. Κατοχύρωση θεμελιωδών δικαιωμάτων (ιδίως των ατομικών / αμυντικών).
4. Αυστηρός χαρακτήρας του Συντάγματος (ά 110 Σ).
- 5. Σύστημα δικαιοσύνης.**

Θεμελιώδη χαρακτηριστικά Κράτους Δικαίου: Δικαιοσύνη

- Δικαίωμα δικαστικής προστασίας (20 § 1 Σ).
- Σύστημα δικαιοσύνης
 - Δικαστικός έλεγχος συνταγματικότητας των νόμων (93§4 & 100 Σ).
 - Δικαστικός έλεγχος νομιμότητας δ.π., ιδίως αίτηση ακύρωσης (93 & 94 Σ).
- Εγγυήσεις προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας των δικαστών, ιδίως ισοβιότητα (ά 87-92 Σ).

Θεμελιώδη χαρακτηριστικά Κράτους Δικαίου Γ'

1. Διάκριση λειτουργιών.
2. Αρχή της νομιμότητας.
3. Κατοχύρωση θεμελιωδών δικαιωμάτων (ιδίως των ατομικών / αμυντικών).
4. Αυστηρός χαρακτήρας του συντάγματος (ά 110 Σ).
5. Δικαιοσύνη και
6. **Ανεξάρτητες Αρχές.**
 - ά 101Α Σ,
 - 9^Α = αρχή προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ).
 - 15 παρ 2 Σ = Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ).
 - 19 παρ 2 Σ = Αρχή διασφάλισης απορρήτου επικοινωνιών (ΑΔΑΕ)..
 - 103 παρ 7 & 9 Σ = Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ).

Κράτος Δικαίου (έννοια)

Κανονιστική έννοια:

- Ένα σύνολο γενικών αρχών και κανόνων που:
 - Διέπουν και συνέχουν την έννομη τάξη,
 - και τις έννομες σχέσεις που συνάπτονται εντός της, **και**
 - δεσμεύουν τόσο τη δικαιοπαραγωγική λειτουργία του κράτους όσο **και**
 - την λειτουργία εξειδίκευσης,
 - εφαρμογής **και**
 - ερμηνείας των κανόνων δικαίου (διοικητική και δικαιοδοτική).

Κράτος Δικαίου (ορισμός)

Είναι το κράτος εκείνο στο οποίο η κρατική εξουσία περιορίζεται με κανόνες δικαίου σε όλες τις εκφάνσεις και λειτουργίες της.

= συνταγματικό κράτος.

«το κράτος δικαίου συμπίπτει σε τελική ανάλυση με το συνταγματικό κράτος και με την ίδια την έννοια του τυπικού Συντάγματος», Βενιζέλος, 2008.

«δεν πρέπει να θεωρηθεί ως αυτοτελής συνταγματική αρχή», Χρυσόγονος, 2003.

Ουσιαστικό κράτος δικαίου

«Το σύνολο των αρχών και αξιών που καθοδηγούν και νομιμοποιούν την δράση του κράτους, διέπουν τις έννομες σχέσεις και προστατεύουν τα άτομα από άδικες ή δικαιολόγητες παρεμβάσεις του κράτους στο χώρο της ατομικής και κοινωνικής αυτονομίας. Νομιμοποιούνται έτσι τα άτομα να απαιτούν σεβασμό της αξίας τους ως προσώπων και φορέων ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Οι ίδιες αρχές δεσμεύουν και καθοδηγούν τον δικαστή, διότι χρησιμεύουν ως κριτήρια αξιολόγησης πράξεων και θεμελίωσης νομικών κρίσεων», Μανιτάκης, 1994.

Άρθρο 25 Συντάγματος (1 από 2)

Αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων.

« 1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας.

Άρθρο 25 Συντάγματος (2 από 2)

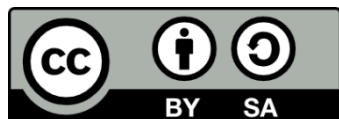
- 2. Η αναγνώριση και η προστασία των θεμελιωδών και अपαράγραπτων δικαιωμάτων του ανθρώπου από την Πολιτεία αποβλέπει στην πραγμάτωση της κοινωνικής προόδου μέσα σε ελευθερία και δικαιοσύνη.*
- 3. Η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος δεν επιτρέπεται.*
- 4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης».*

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας.

Λίνα Παπαδοπούλου, Αν. Καθηγήτρια
Συνταγματικού Δικαίου
Τμήμα Νομικής Σχολής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

- Ε. Βενιζέλου, Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου, εκδ. Αντ. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή, 2008.
<http://search.lib.auth.gr/Record/927721>
- Α. Μανιτάκη, Κράτος Δικαίου και δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 1994.
<http://search.lib.auth.gr/Record/223511>
- Κ. Χρυσόγονου, Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2008.
<http://search.lib.auth.gr/Record/962216>

Βιβλιογραφία

- A. Μάνεση, Συνταγματική θεωρία και πράξη, Θεσσαλονίκη: εκδ. Σάκκουλα 1980. <http://search.lib.auth.gr/Record/224798>
- A. Μανιτάκη, Ελληνικό Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2004. <http://search.lib.auth.gr/Record/488964>
- Κ. Μαυριά, Συνταγματικό Δίκαιο, 4^η εκδ., εκδ. Αντ. Σάκκουλα, 2005. <http://search.lib.auth.gr/Record/524892>
- Αθ. Ράικου, Συνταγματικό Δίκαιο, 2^η έκδ., εκδ. Αντ. Σάκκουλα, 2002. <http://search.lib.auth.gr/Record/448479>
- Φ. Σπυρόπουλου, Εισαγωγή στο Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ. Αντ. Σάκκουλα 2006. <http://search.lib.auth.gr/Record/961450>
- Δ. Τσάτσου, Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Α' και Β', εκδ. Α. Σάκκουλα, 1993. <http://search.lib.auth.gr/Record/226145>

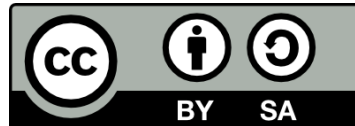
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Λίνα Παπαδοπούλου
«Συνταγματικό Δίκαιο, Κράτος Δικαίου 2». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS222/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

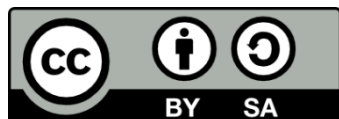
Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Βασιλική Κόκοτα
Θεσσαλονίκη, 26/02/2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

